

foran nevnt ansatt som fører av d/s «Frosta», og var i Frostaselskapets tjeneste som fører i 34 år.

Til fører av «Lagatun» etter O. Wold blev hans sønn Erling Wold ansatt.

I 1904 startet endel interessenter på Bynesset, Buvik og Børsa et dampskibsselskap for å anskaffe et skib til å trafikere i rute (melkerute) mellom nevnte bygder og Trondhjem.

D/s «Gulos» trafikerte i Gulosruten fra 1904 til 1929. Skibets første fører var Kr. Karlsen.

VI.

1850—1900.

**En rundtur gjennom byen i den siste halvdel av det 19de århundre.
Nye tider — nye menn — nye metoder.**

På næringslivets område hadde Europa sin største utviklingsperiode i dronning Victorias regjeringstid, sier dr. J. A. Fridericia.

Dronning Victoria (1819—1901) satt på Englands trone fra 1837 til 1901 — altså i 64 år. I hennes regjeringstid blev frihandelen innført i det britiske imperium, som i forbindelse med teknikkens veldige gjennombrudd skapte en kraftig handelsomsetning mellom nasjonene.

I dette tidsrum vokste også Trondhjem jevnt og forøket sitt innbyggerantall fra 15,000 til 40,000.

Vi vil også under vår vandring gjennom byen i dette kapitel benytte tollprotokollene som hovedkilde og spesielt besøke de menn, som beskjeftiget sig med import, eksport og skibsfart eller på annen måte hadde innflydelse på periodens merkantile og kulturelle liv.

Kjøbmann Johan Berg.

Født på Baklandet 3. september 1818, sønn av kjøbmann Jonas Berg. Eiet gård nr. 44 Kjøbmannsgaten og startet handelsvirksomhet omkring 1850.

Han eiet i sin tid et glassverk som blev drevet i ottiårene og lå i nærheten av Namsos. Berg deltok også i Nordlandsfarten og eiet flere fartøier:

Skonnert «Hagleik» (kapt. O. A. Berg).

Galeas «Lovise» (O. Nervik).

Jakt «Augusta» (O. A. Berg).

Jakt «Bilbao» (N. Næss).

Galeas «Emilie» (I. Wansvik).

Johan Berg var formann i Trondhjems Handelsforening 1865—1866. Han døde 1ste juni 1898.

I 1852 fikk 3 kjente menn borgerskap og skapte gjennom årene 3 firmaer som i forholdsvis lang tid har satt sitt preg på byens butikkstrøk.

Disse menn var Jacob Matheson — I. N. Bruun og J. J. Siem.

Jacob Matheson.

grunnlagt i 1852 av brødrene Jacob Matheson (1826—1897) og Christian Matheson (1828—1902) som var født på Baklandet og sønner av kjøpmann Ove Matheson og hustru, født Iversen.

Dette firma var et av de første i Trondhjem der blev startet som spesialforretning i manufaktur.

Familien Matheson nedstammer fra en gammel skotsk militær-slekt. Familiens norske stamfar oberstløytnant Jacob Matheson døde i 1725 som kommandant på Kongsvinger festning. Av hans barn var iallfall to officerer. Jacob Matheson, oberstløytnant og regimentschef for Trondhjems dragoner (døde 1750) og Statius Matheson, født 1707, døde som major 1771.

I 1896 uttrådte grunnleggerne av firmaet som da blev overtatt av deres bror Waldemar Matheson og sønnene Christian Matheson jr. og Birger Matheson. For en tid siden gikk firmaet over til aktieselskap og husets disponent er for tiden Einar Wisth.

I. N. Bruun.

Olav Tryggvessøns gt. 37.

Firmaets stifter Johan Nicolai Bruun tok borgerskap som bunt-maker i 1852.

Han nedstammet fra en gammel håndverksslekt, hvis eldste kjente medlem er Fredrik Jacobsen Bruun, som fra Amsterdam innvandret til Norge, og den 23. desember 1695 tok borgerskap i Kristiania som bokbinder. Han drev også bokhandel og har blandt annet latt trykke de første utgaver av Peder Dass' skrifter. Han døde i 1741. Den eldste av hans 9 barn, Jacob Fredriksen Bruun var gullsmed og bodde på torvet i Kristiania. Han døde 1780. To andre sønner var garvere i Kristiania, mens en yngre, Nicolai Fredriksen Bruun (f. 1718) blev feldbereder i Trondhjem.

Blandt hans barn var Lorentz Angell Bruun (født 1751 — d. 1823), feldbereder i Trondhjem. Christian Nicolai Bruun (f. 1745) og Jacob Nicolai Bruun (f. 1758 — d. 1827), begge feldberedere på Kongsberg. Den sistnevntes sønn, Peter Fredrik Bruun, fortsatte sin fars håndverk og en sønn av ham er grunnleggeren av Trondhjemsfirmaet.

I. N. Bruun blev født på Kongsberg 24. september 1832.

Familien Bruun er en av landets eldste håndverkerfamilier, der har vokset frem til en meget tallrik slekt og teller mange ansette navn innen sin midte. Av disse nevnes prestene Christian Bruun, Frantz

Bruun, fabrikkieier Christian Engelhart Bruun og statsråd Gerdt Meyer Bruun, Bergen, og mange flere.

I. N. Bruun begynte sin virksomhet under meget beskjedne forhold, men hans forretning gikk snart fremover.

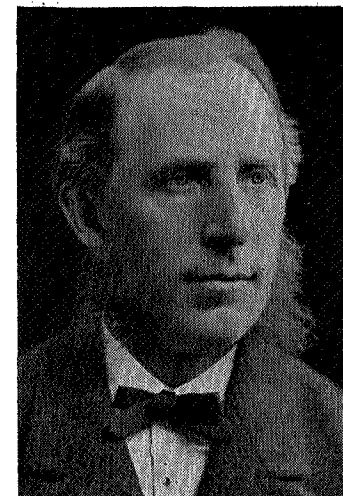
På utstillingen i Stockholm i 1866 fikk firmaet hedersdiplom for sine pelsvarer.

Fra 1870-årene, navnlig etter deltagelsen i verdensutstillingen i Paris 1878 tok forretningen et sterkt opsving og samtidig blev den utvidet til også å omfatte handel med antikviteter.

I Liverpool 1886 fikk firmaet sin første gullmedalje og i Paris 1900 utstillingens grand prix og dessuten har I. N. Bruun erholdt en rekke medaljer og prisbelønninger på mange forskjellige utstillinger i inn- og utland.

Blandt sine kunder teller firmaet flere av Europas fyrstehus og mange regjerende fyrster har også personlig avlagt besøk i firmaets lokaler og foretatt innkjøp. Blandt disse nevnes den norske kongefamilie, den svenske kongefamilie, kongene av England og Italia, shahen av Persia og kediven av Egypten m. fl.

I 1891 døde firmaets grunnlegger I. N. Bruun, hvorefter optokes sønnene Fritz Tanberg Bruun (1857—1925) og Jacob Bruun (1868—1902).

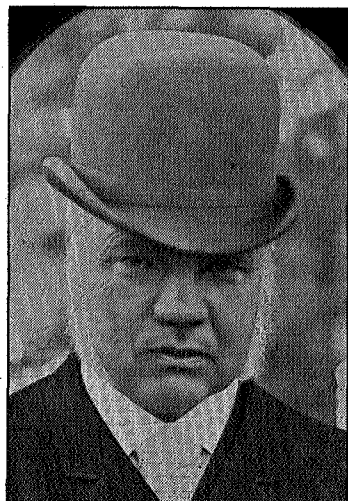
I. N. Bruun
1832—1891.

Firmaet Bruun er nu aktieselskap og disponeres av Fritz Bruuns sønn Johan Nicolai Bruun.

I. I. Siem.

(1829—1894).

Født i Lesja i Gudbrandsdalen den 5. oktober 1829. Kom til Trondhjem i ung alder og blev utlært som glassmester hos sin onkel, glassmester Johnsen.

I. I. Siem.

Efter en tids ophold i Hamburg uttok han i 1852 borgerskap og startet egen forretning i Munkegaten 42, da bedriften vokste forholdsvis hurtig, kjøpte han allerede i 1862 gård nr. 31 i samme gate, hvor firmaet hadde sine forretninger i 56 år.

I 1873 optokes grunnleggerens sønn, kjøbmann Julius Siem, i firmaet, og i 1877 blev forretningen utvidet til også å omfatte en gross og detaljforretning i glassvarer, lamper og stentøi.

I 1874 kjøpte han den vakre gård Marineborg i Nyveien, og denne eiendom var han særdeles glad i.

Gården blev for noen år siden solgt av Siem jr. til Norges Statsbaner.

I. I. Siem var gift med Sofie Stuberg som var en søster av generalkonsul Adolf Øiens mor. Fru Siem var en intelligent og forståelsesfull dame.

I gamle dager hadde læregutter og bekjente kost og losji i chefens hus og de mange unge menn som blev ansatt i firmaet Siem kom i en god skole og flere av dem skapte sig kjente navn både i og utenfor Trondhjem.

Siems søstersønn, glassmester Andreas L. Riis (1843—1912) var utlært hos Siem. Han startet 1872 forretning i Trondhjem.

Kjøbmann C. A. Lie.

(født 1871)

startet møbelforretning i 1899.

Kjøbmann M. A. Hansen.

(født 1872).

Nordre gate 18 — startet glass- og stentøiforretning i 1906.

I. I. Siem døde i 1894 og samme år blev Julius Siem eneinnehaver. Han drev forretningen i 24 år, men trakk sig tilbake i 1918 grunnet fremskreden alder.

E. C. Dahl.

(1814—1882).

Generalkonsul Erich Christian Dahl var en meget representativ herre, som optrådte med stor verdighet og eleganse. Når han kjørte ut på visitter i byen benyttet han landauer med dobbeltspenn og under reiser i utlandet var han alltid ledsaget av sin egen tjener.

Dahl var født 12. februar 1814 og var sønn av tidligere omskrevne kjøbmann Erich Dahl og hustru Christine Lycke.

Efter endt utdannelse i England blev han optatt i det av foreldrene grunnlagte handelshus.

I 1850 kjøpte han sukkerrafinaderiet på Kalvskinnet og startet i samme i 1856 den landskjente bedrift E. C. Dahls bryggeri.

Ved siden av bryggeribedriften drev han også en betydelig handelsforretning både på utlandet og Nordland.

Dahl drev også rederibedrift og eiet følgende skib:

Bark «Activ» (kapt. Berg).

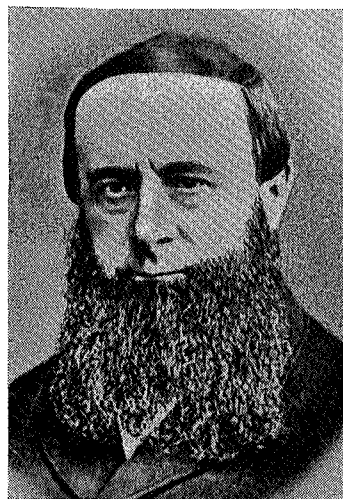
Skonnert «Eidsvold» (A. R. Gråh).

Jekt «Christine» (I. M. Westvik).

Jekt «Martha Catharina» (Cernikow).

Skib «Harmonien» (E. Gjertsen).

Han var videre interessert i mange aktieselskaper og institusjoner og stillet sig ofte til disposisjon når det gjaldt å skape nye foretagender. Han var således med og startet Arbeiderforeningens Spareskillingsbank i 1853 og Den Nordenfjeldske Kreditbank i 1868.

Generalkonsul E. C. Dahl
1814—1882.

Dahl var dansk generalkonsul og ridder av Danebrogordenen. Han var en fremragende forretningsmann og etterlot sig en formue på ca. 1½ million kroner.

Dahl døde 22. oktober 1882. Ved åpningen av hans testamente viste det sig at han hadde betenkt sin fødeby med et meget stort beløp, som skulde anvendes til fødselsstiftelse og barnehospital.

I 1908 blev E. C. Dahls fødselsstiftelse åpnet og samme eier en formue på ca. kr. 1,500,000.

Utenfor stiftelsen i det skjønne parkanlegg som han selv hadde anlagt står hans byste i bronse.

Trondhjems Arbeiderforenings Spareskillingsbank.

I 1853 fikk Trondhjem sin fjerde bank. Trondhjems Arbeiderforening blev stiftet efter initiativ av dikteren Christen Monsen i 1850, som også blev valgt til foreningens første ordfører.

Monsen døde allerede i 1852 og til hans eftermann kom pastor Peter Holtermann, som nedla et betydelig arbeide i foreningens første tid.

Foreningens oppgave skulde være å forbedre arbeidernes moralske, sociale og økonomiske kår samt yde hjelp i sykdomstilfelle og på annen måte støtte medlemmene når det var trang tilstede.

Innen foreningen blev det opprettet en understøttelses- og lånekasse, som blev fundert ved bidrag fra byens borgere og ved ukentlige innskudd av medlemmene.

Det blev med andre ord opprettet en bank i foreningen — som mottok innskudd og bevilget lån.

Det var denne lille innretning som gav støtet til at Spareskillingsbanken blev stiftet.

I Arbeiderforeningens møte 22. mai 1853 blev det besluttet å anmode bestyrelsen om på foreningens vegne å utnevne en komité

bestående av 5 medlemmer til å utarbeide utkast til statutter for en eventuell Spareskillingsbank.

Til komité blev valgt: Konsul H. N. Knudtson, bankdirektør O. A. Krognos, konsul Anthon M. Jenssen, kjøbmann J. C. Throne og bankrevisor Anton Getz.

I generalforsamling 16. oktober samme år blev komitéens lovforslag vedtatt.

Bankens første representantskap avholdt konstituerende generalforsamling 1. desember og derved var Spareskillingsbanken skapt.

Den første direksjon bestod av bankdirektør O. A. Krognos, kjøbmann H. G. Lien, J. C. Throne, M. Getz og generalkonsul E. C. Dahl.

Til grunnfond fikk banken som gave 300 spesiedaler av Trondhjems Sparebank, samt 300 spesiedaler av Trondhjems Arbeiderforening.

Den 2. januar 1854 begynte banken sin virksomhet med nevnte grunnfond — 600 spesiedaler (kr. 2400.00).

Banken heter nu Spareskillingsbanken, Trondhjem, og har en forvaltningskapital på kr. 5,500,000.00, hvorav eget fonds kr. 630,000.00.

Banken har gjennom årene ialt gitt bort kr. 125,000.00 til almenntilfelle formål.

I 1853 fikk Trondhjem gassbelysning.

I de mørke vinternetter lå den gamle stad i mulm og mørke, riktig nok hang der en tranlampe på ett og annet hjørne, men disse sluknet ofte og mange ganger var det kun vekternes svake lyktebluss som lyste for byens borgere.

Takket være teknikkens frembrudd fikk Trondhjem gassverk i 1853, og den 5. januar nevnte år blev gasslyktene i byens gater tendt for første gang, som selvfølgelig var en stor begivenhet.

Trondhjems Gasverk

blev opprinnelig startet som et privat aktieselskap.

I 1851 fikk de to engelske ingeniører James Molam og James Small konsesjon og enerett til å drive et gassverk i Trondhjem i 25 år, i forbindelse med denne konsesjon blev det dannet et

aktieselskap som finansierte gassverkets opførelse. A/S Gasværkets første direksjon bestod av konsul H. N. Knudtzon, konsul H. P. Jenssen (I) og grosserer Nicolai Jenssen.

Forannevnte James Small ledet anleggets opførelse.

Det gamle gassverk blev bygget på Kalvskinnet like ved E. C. Dahls Bryggeri.

Når konsesjonstiden var utløpet blev gassverket overtatt av Trondhjems kommune.

Kjøbmann Chr. Løcke.

(1821—1879). — Etablert 1853.

Eiet gård med brygge Prinsens gt. 34. Drev forretning i kolonial, korn, mel og møllestener m. m.

Firmaet deltok i nordlandsfarten med 3 egne fartøier.

Jekt «Christine» (Carl Olsen).

Jekt «Ceres» (Joh. Strand).

Galeas «Nora» (B. O. Lund).

Kjøbmann Hans J. Bauck.

(1828—1909).

Familien Baucks stamfar — Henrik Bauck (1799—1868) kom fra Hamburg til Trondhjem omkring 1825 og blev ansatt som bestyrer for byens sukkerrafinaderi, hvilken stilling han innehadde til 1850.

Gift med Christine Augusta Hansen, hvis foreldre var kjøbmann P. A. Hansen og frue Kristine Andrea Aagaard.

Deres barn var Caroline Bauck (gift med oberstløytnant Edvard Colbjørnsen — greve av Trampe) og kjøbmann Hans Jørgen Bauck.

Hans J. Bauck tok borgerskap som handelsmann i 1856 og drev forretning i egen gård (Nissen-gården), Prinsens gate nr. 61, til

Kjøbmann Hans J. Bauck

1828—1909.

sin død i 1909. Han deltok i Nordlandshandelen og eiet jakt «De fem brødre» (skipper B. Grøntvedt).

Bauck var i 16 år innvalgt i Trondhjems bystyre, og formann i Trondhjems Handelsforening i 1890.

Hans J. Bauck var en meget interessert friluftsmann og dyrket jakt og fiskeri helt til sitt 70de år.

Når han kom ut på viddene eller i båten på fjellvannene blev han i perlehumør og gamle vertinner ute i bygdene kan ennu berette om Bauckens humørfylte underholdning efter at jakt-selskapene var kommet inn på gårdene.

Gift med Fredrikke Bull, datter av prost og sogneprest til Inderøy, Bull.

De hadde i sitt ekteskap 3 sønner og 1 datter:

Borgermester Hans J. Bauck,

Generalmajor Ivar Bauck,

Overrettssakfører Henrik Bauck,

Fru Aagot Christophersen, innehaver av firmaet Sophus Christophersen.

Grosserer Halvor Jenssen.

(1832—1911).

Blandt mennene som kom i sekstiårene var Halvor Jenssen, en av de som skapte store resultater og han efterlot sig rike minner i Trondhjems by.

Han var født i Tretten — Øiers prestegjeld den 11. mai 1832. Flyttet til Trondhjem i 1849 og efter en del års ansettelse i to forskjellige handelsfirmaer startet han i 1858 egen forretning.

Halvor Jenssen eiet gård nr. 14 i Dronningens gate og drev handel i detalj og en gros i glassvarer, lamper og parafinolja m. m. Han var en meget dyktig forretningsmann, og som aksjonær støttet han også mange større bedrifter i byen.

I 1894 sluttet han med forretningen, men ofret sig en rekke av år som direksjonsmedlem i Sparebanken, Nordenfjeldske Dampskibsselskap og Trondhjems mekaniske Værksted. I sistnevnte firma var han også i flere år direksjonens formann. Halvor Jenssen var gift med Sina Lyng, datter av forannevnte grosserer J. D. F. Lyng og hustru født Wanvik, men deres ekteskap var barnløst.

Ifølge testamentet skjenket Halvor Jenssen og frue bort store beløp til forskjellige filantropiske formål. Kr. 300,000.00 til et

legat, kr. 20,000.00 til Handelsstandens Understøttelseskasse, kr. 15,000.00 til diakonissegjerningen i Trondhjem, kr. 10,000.00 til Indremisjonen, kr. 10,000.00 til Hedningemisjonen, kr. 10,000.00 til Sjømandsmisjonen, kr. 10,000.00 til Jødemisjonen, kr. 10,000.00 til U. K. K. F., kr. 10,000.00 til Tjenestepikelegatet, kr. 5,000.00 til Foreningen for fattige barns beklædning, kr. 5,000.00 til Omstreiferemisjonen. Tilsammen kr. 400,000.00.

Halvor Jenssen døde 17. mars 1911 og fruen døde 8. september 1919.

O. Strømsem.

(1826—1905)

kom som ny mann i 1858 og blev efter hvert som årene gikk en av dem som inntok en ledende stilling i stedet for de mange eksporthus som ophørte i Trondhjem i 60—70-årene.

Grosserer O. Strømsem var født i Bergen. Kom i ung alder til Afjorden hvor han blev ansatt som lensmannsbetjent. Under sitt opphold derute fikk han interesse for fiskeri, fartøidrift og nordlandsfart.

I begynnelsen av sekstiårene kjøpte han jakt «Skreia» og seilte selv som skipper med samme endel år. Strømsem var heldig med sine Lofotekspedisjoner og kom i store forretningsaffærer med Nicolai H. Knudtzon i Kristiansund N.

I 1858 startet han eksportforretning i Trondhjem og drev denne op til en av byens betydeligste.

O. Strømsem var en meget reel mann å ha med å gjøre, og skipperne som førte hans fartøier eller fikk støtte til å komme ut på fiskeekspedisjoner likte ham godt, for han vilde alles vel.

O. Strømsem eiet gårdene nr. 33, 47 og 49 samt pakkhusene nr. 60 og 80 i Fjordgaten. Videre eiet han gården Falkenberg i Strinda og en hel rekke skib og fartøier:

Grosserer O. Strømsem
1826—1905.

1. Skonnert «Hagleik».
2. Bark «Catharina» (førere R. Henriksen, O. R. Gaarder, C. O. Hyll).
3. Jakt «Skreia» (J. M. Westvik, O. Berg, Nils Graa, Jakobsen).
4. Jakt «Helga» (Lorents Myhr, Jens Olsen, P. A. Lysholm).
5. Jakt «Johanne» (Johan Myhr, Johs. Selbek).
6. Jakt «Caroline» (Olaf Nøst).

Foruten disse egne fartøier lot Strømsem også i vintertiden utruste 10 til 15 befraktede fartøier til Lofoten og Finnmarken.

I. M. Holst.

1829—1913.

I 1859 blev firmaet I. M. Holst grunnlagt og var i den siste halvsekel av det forrige århundre en av byens kjente forretninger.

Huset eiet gård nr. 8 i Nordre gate og drev import og omsatte spesielt utenlandske varer.

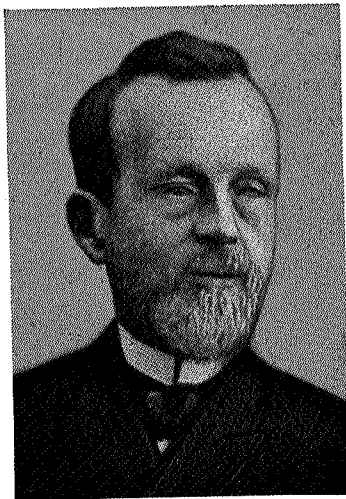
Grosserer Johan Martinus Brodtkorb Holst var født i Alstadhaug (Nordland) 10. desember 1829. Gift med Josefa Gørwell. Av deres barn er to sønner forretningsmenn, kjøpmann Fredrik Holst, Trondhjem, og direktør Johan Throne Holst, Oslo.

J. Throne Holst har skapt sitt livsverk i Oslo, men har fremdeles en levende interesse for sin fødeby og følger med alt av interesse som rører sig i Trondhjem. På sin gård Rytterager på Ringerike har han latt male på et veggfelt i husets spisestue et parti av Nordre gate fra begynnelsen av 80-årene med Frue kirke i bakgrunnen. Dette kunstverk har han opsatt til minne om svunne dager i Domens gamle by.

J. Throne Holst som har erobret sig et internasjonalt navn som industrimann er født i Trondhjem 7. februar 1868. — Gift i Lade kirke 1. oktober 1894 med Hanna Jenssen, datter av konsul og rittmester H. P. Jenssen (II) og frue Signe Klingenberg.

I ung alder reiste Throne Holst til Hamburg og fikk sin merkantile utdannelse dernede.

I 1892 fikk han dannet et privat interessentskap som samme år innkjøpte chokoladefabrikken «Freia». Denne lille bedrift var installert i en bakgård på Rodeløkken i leiet lokale og beskjeftiget 7 mennesker. Throne Holst som er en mann med usedvanlige evner og energi tok fatt på å oparbeide denne fabrikk og det har lyktes

Kjøbmann I. M. Holst
1829—1913.

ham å skape én storbedrift av europeiske dimensjoner.

I 1898 lot han interessentskapet «Freia» omdanne til aktieselskap med aktiekapital på kr. 150,000. Kapitalen er flere ganger utvidet og er nu 3 millioner kroner.

I Sverige blev der i 1918 startet et datterselskap av «Freia» som heter A/B Chokoladefabrikken «Marabou» med en kapital på 2 millioner kroner.

Denne fabrikk ledes av disponent Henry Throne Holst. Videre har «Freia» opprettet datterselskap i Danmark, fabrikkene «Haukeli» og filial i Paris.

Direktør J. Throne Holst er også interessert for vitenskapelige problemer og har både personlig og gjennom sitt selskap skjenket store beløp til vitenskapelige formål.

I 1918 opprettet «Freia» et medisinsk fond med en grunnkapital på kr. 250,000.00 — rentene av dette fond utdeles årlig til lægevitenskapelige arbeidere.

I 1931 skjenket J. Throne Holst personlig et fond på kr. 200,000.00 hvis renteavkastning stilles til disposisjon for universitet og skal i første rekke anvendes til avlønning av et professorat i ernæringsforskning. Videre har «Freia» opprettet et fond på kr. 18,000.00 som er skjenket Videnskapsselskapet i Trondhjem.

J. Throne Holst har også på en særdeles storslått måte gjort sitt beste for å gjøre tilværelsen behagelig for sine arbeidere og har innført et system hvorved funksjonærer og arbeidere suksessivt kan bli aksjonærer i bedriften.

I en egen opført bygning er det innrettet en storslagen spisesal med tilstøtende parkanlegg for arbeiderne som er enestående i Skandinavia. Salen er kunstnerisk utstyrt med veggfelter som er dekorert av selveste Edvard Munch og fontoneskulpturen i parken er skapt av Gustav Vigeland.

«Freia» har under direktør J. Throne Holsts fremragende ledelse utviklet sig til en av Norges betydeligste bedrifter, som nu beskjeftiger ca. 800 mennesker.

Det har også innen det offentlige liv vært lagt beslag på J. Throne Holsts arbeidskraft. I 1910—12 representerte han Oslo på stortinget. I 1917 var han medlem av en kommisjon som blev sendt til Amerika for å sikre Norge tilførsel av nødvendige produkter derfra. Samme år blev han også utnevnt til medlem av statens Industriråd, Handelsråd, Sjøfarts- og Finansråd. Videre har Holst vært medlem av statsøkonomisk styre, Handelsstandens femtumannsutvalg og i en rekke år president i Norges Industriforbund.

Holst har også ofret sig som forfatter og har utgitt flere avhandlinger som omhandler forskjellige emner. «I 1907», «Vor Kommunale Finanspolitikk», 1914, «Industri og industrielle problemer», 1918 «Handelspolitikken og vor industri».

Johan Throne Holst er æresmedlem i «Det norske Videnskapsakademi», Oslo.

I 1923 blev han utnevnt til ridder av St. Olavsordenen. Denne utmerkelse er motivert med følgende begrunnelse som er innført i statskalenderen: «For fortjeneste av norsk industri og for den mønstergyldige måte hvorpå han har ordnet arbeidsforholdene ved sin bedrift».

J. Throne Holst er på næringslivets område en av de største sønner som Trondhjem har fostret.

Privatbanken.

Privatbanken i Trondhjem blev stiftet 14. juli 1859 og var den første forretningsbank som startedes nordenfor Bergen.

Banken blev hovedsakelig fundert og grunnlagt av Kjøbmansgatens skibsredere.

Privatbankens første tillitsmenn var:

Prokurist Fredrik Timme, konsul Einar Gram, konsul Fritz Lorck, konsul Anton Jenssen sen., kjøbmann G. A. Hartmann, konsul Helmer Lundgreen og grosserer Nikolai Jenssen.

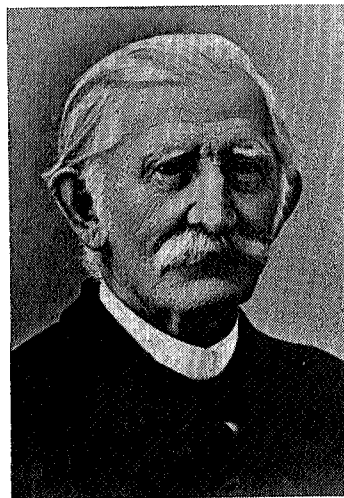
Privatbanken som nu er optatt i A/S Forretningsbanken, hadde en stor andel i den utvikling som byen har gjennomgått i de siste tre menneskealdre.

Efter sammenslutningen utgjør Forretningsbankens samlede forvaltningskapital ca. 30 millioner kroner.

Stadsingeniør C. Dahl.

1828—1907.

Mannen som omskapte byen og fremtryllet to øer av havets bunn.

Stadsingeniør C. Dahl
1828—1907.

I fordums dager lå trondhjemmerne ofte på grunnen utenfor byen og fisket. Der nede hvor hovedstasjonen og tollboden nu ligger blev der opdradd mangen torsk og bleke. Når vi nutidsmennesker boltrer oss på Brattøren mellom dampere og jernbanevogner, biler og alskens trafikkmidler, så skyldes dette stadsingeniør Dahl, som skapte den store flate ø som er blitt kalt Brattøren.

Stadsingeniør Carl Adolf Dahl var født i Fredrikstad 31. august 1828. Han var sønn av brigadeauditor Carl Theodor Dahl og frue Jacobine Mathea Unger. Hans bestefar var Eidsvollsmannen kan-

celieråd og sorenskriver i Idde og Marker, Carl Adolf Dahl.

Studerte i to år teknikk ved Chalmerske Institut i Gøteborg og i 3 år ved Polyteknikum i Hannover med eksamen som ingeniør i 1851. I 1852 blev han ansatt i Statens Veivesen og i 1856 forfremmet til anleggbestyrer.

I 1859 blev Dahl ansatt som stadsingeniør, branddirektør og stadskonduktør i Trondhjem.

C. Dahl var byens første stadsingeniør og mange store oppgaver ventet på sin løsning, da han tiltrådte sin nye stilling i Trondhjem.

Før hans tid fantes ennå ikke kloakkledninger i byen, heller ikke vannledninger i husene. Flere av gårdene hadde foruten de almindelige privetkummer, også fjøs-, stall- og grishus installert i sine gårdsanlegg, og som man vil skjønne var de sanitære forhold ytterst slett.

C. Dahl var stadsingeniør i 40 år og hans virketid falt i den største utviklingsperiode som byen har hatt.

I 1860—61 anla han det nye vannverk med støpejernsledninger

fra Teisendammen til byens forskjellige gater, nå anlegget var ferdig blev brandkontingenten nedsatt med 20 %.

Samme år bygget han Bybroen fra Kjøbmansgaten over til Baklandet.

I 1863 organiserte han Trondhjems faste brandkorps som i mange farlige brandtilfeller har avverget katastrofer.

I 1896 hadde byens vannverk en samlet støpejernsrørledning innen byens grenser på 33,355 meter, hvortil var tilknyttet 268 brandkummer.

I 1863 påbegynte han grunnleggelsen av byens kloakkanlegg, som han fortsatte med å utvikle gjennom hele sin tid.

C. Dahl var en fremragende brobygger og nød også anseelse som sådan utenfor landets grenser.

I Trondhjem bygget han foruten Bybroen, Brattørbroen, St. Olavs bro, Merakerbroen og Bakke bro (1886).

Stadsingeniør C. Dahls havneanlegg.

Den nye tid med dampskibsfart og jernbaner krevet tomter og havnebassenger med utliggerkaier beskyttet av moloer m. v.

Den 24. desember 1874 fremla C. Dahl sin plan og motiverte forslag til nytt havneanlegg.

Tidligere var stranden utenfor bryggene i Sandgaten og Fjordgaten temmelig grunn, og kun ved høivann kunde mindre fartøier legge til. For å skaffe havn og tillike plass for jernbanen, blev hele den strekning som kalles østre og vestre kanalhavn utmudret og samtidig blev der fylt utenfor så at de to store øer (Brattøren og Rørosbanetomten) skapt.

Havneanlegget blev fullført i 1884. Arealet av havneanleggets østlige del mellom nedre Elvehavn og Ravnkloinnløpet utgjorde 190,900 m². Arealet av havneanleggets vestre del — den vestre kanalhavn 55,575 m². Lengden av bolverket mot østre kanalhavn, Ravnkloinnløpet, ytre basseng, indre basseng, nedre elvehavn og vestre kanalhavn utgjorde ganske nøyaktig en tredjedels norsk mil,

Moloen foran ytre basseng har en lengde av 700 meter og moloen foran Ilabassenget 500 meter. Arealet av vestre og østre havn utgjør 128,900 m², ytre basseng 113,100 m². Nedre elvehavn til Brattøren 106,300 m².

C. Dahls havneanlegg som er betraktet som et stort teknisk mesterverk kostet kr. 1,200,000.00. Hertil skal videre bemerkes at

staten betalte Trondhjems kommune kr. 800,000.00 for det areal som blev avstått til stasjonstomter for jernbanen m. v. Altså hadde kommunen en utgift av kun kr. 400,000.00 på dette veldige anlegg.

Stadsingeniør Carl Dahl nedla også meget arbeide for å forskjønne byen og byens omegn med parkanlegg og plantninger, og var en av de første menn som optok arbeidet for Bymarkens beplantning.

Han stod i et intimt samarbeide med forstmester Schiøtz under dette arbeide, og i Dahls tid blev utplantet 1,614,091 trær i Bymarken som dekker et areal av 6300 mål. Videre blev det oparbeidet 27,370 meter skog og spaserstier som gjennemsjærer hele skogarealet.

I sporveisløifen ved Jernbanestasjonen — på den ø som han selv hadde skapt — står stadsingeniør Carl Dahls monument som er modellert av Stinus Fredriksen og blev avsløret under stor deltagelse av byens ordfører konsul Andreas Moe den 26. juni 1930.

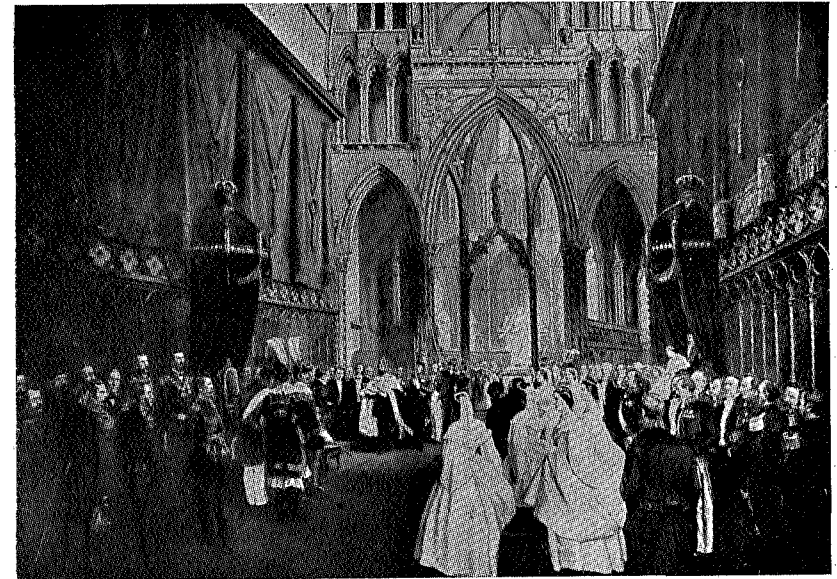
Kong Carl den 15des kroning i 1860.

Som en variasjon fra hverdagslivets daglige strev kom kong Carls kroning i 1860, der skapte en rekke foreberedelser og festligheter både i og utenfor byen.

I desember 1859 overleverte stortinget kong Carl en adresse, hvori det forespurte om kongen vilde krones og uttalte det håp, at også dronningen samtidig vilde la sig krone. Kort etter blev det bestemt at kroningen i Sverige skulde foregå på kongens fødselsdag 3. mai, mens 5. august — dronningens fødselsdag — blev valgt til kroningsdag i Norge.

I anledning kroningen blev Domkirkens gamle innredning med høistoler opover veggene i sin helhet borttatt, og kirken derefter innredet ganske anderledes enn tidligere av hensyn til dens forestående restaurasjon.

Samtidig med kroningen avholdtes en troppesamling i Stjørdalen, i hvilken deltok 3 halvbannerier artilleri: Trondhjemske Jægerkorps, Indherredske Musketerkorps og Trondhjemske Jægerkorps, i den avsluttende manøvre, dessuten Trondhjemske gevorbne Musketerkorps.

Kong Carl 15des og dronning Louises kroning i 1860.

Kongen kom til Trondhjem 28. juli kl. 12 om natten efter kun 3 dagers sterkt forsert reise, op til 20 timer i døgnet, fra Kristiania gjennom Gudbrandsdalen og over Dovre. Neste dag reiste han til leiren på Stjørdalshalsen i hvilken han som ivrig militær var overmåte interessert og kom først 3. august tilbake til byen for å motta dronningen (Louise), som inntraff kl. 9 aften.

Av kongens brødre kom prins August over Jemtland og Verdalen, en halv time før kongen, prins Oscar (Oscar II) og August ombord på dampfregatten «St. Olaf» som chef for en norsk og svensk eskadre på tilsammen 8 skib — den største orlogsmakt som siden middelalderen hadde vært samlet på Trondhjems red.

Prins August bodde som gjest hos konsul Johan Finne.

Stiftsgården blev i 1847 grundig reparert i påvente av Oscar den førstes kroning som ikke fant sted. Samme år blev gården også utstyrt med nye møbler og annet inventar.

I 1860 blev bygningen ytterligere gjort istand. Blandt annet innsattes nye vinduer av helt annen form enn de oprinnelige.

Trondhjems by opførte en æresport ved Skansen efter arkitekt Schirmers tegning og et stort festlokale på Torvet i umiddelbar forbindelse med klubbsselskapet Harmoniens gård.

Kroningsdagen oprant med mildt og strålende vær, og alle forberedelser kom således fullt til sin rett.

Dekorasjonen av Munkegaten skildres som meget vellykket og effektiv. Musikkdirektør Sperati hadde komponert kroningsmarsjen, som de militære musikk-korps spilte under kroningsprosesjonen. Denne tok til slutt veien gjennom Domkirken skib, den gang ennu kalt ruinen, hvor en stor tribune var reist, og kom således inn i kirken fra vest, idet muren i tårnbuen var gjennombrutt og en provisorisk inngangsportal anordnet.

Prosesjongaten var dekket av en trebro som var klædt med rødt klæde.

Utenfor justitiarius Rolls og bakermester Hegdahls gårder var det bygget gallerier (altaner) som var utleiet til besøkende tilskuere. Prosesjonen talte 50 numre. Kroningskåpen blev båret av general Michelet, eplet av høiesterettsassessor Bruun, shepeteret av justitiarius Lassen, sverdet av statsråd Bloch og kronen av statsminister Sibbern.

Et nummer i prosesjonen dannet dronningen og hennes følge. Hun selv førtes av statsrådene Pettersen og Monthey. Kåpen, eplet, shepeteret og kronen blev båret henholdsvis av generalene Sørensen og Glad, høiesterettsassessor Winther Hjelm og statsråd Birch-Reichenwald.

Biskopen over Bergens stift J. Kaurin holdt kroningspredikenen og biskopen over Akershus stift J. A. Arup utførte salvings- og kroningsakten.

(NB. Trondhjems bispestol stod ledig).

Ved kroningsmiddagen for 400 personer i Stiftsgården blev det spist i 6 værelser og i et stort telt i haven.

Om aftenen bragte byens sangforening kongeparet en serenade. M. A. Udbye hadde satt musikk til den ene av sangene.

Mandag 6. august avla kongen besøk på krigsskibene.

Kl. 2 var der kur i Stiftsgården for alle deltagere i prosesjonen og om aftenen gav byen sitt store ball i festlokalet på Torvet for 1000 mennesker. Salens utstyr, for hvilken stadsingeniør C. Dahl hadde æren, omtales som meget strålende.

Ballet var — blev det sagt — glanspunktet i kroningshøitidelighetene. Der utfoldtes en glans og en luksus så man snarest skulde tro sig i Paris enn i Trondhjem, skriver en tysk deltager, den kjente zoolog dr. A. E. Brehm.

Den 7. august drog kongen atter til Stjørdalen, hvor den føl-

gende dag i overvær av dronningen og under stor tilstrømning av tilskuere avholdtes en feltmanøvre i Gevingåsen, i hvilken skonnert «Alfen» og landgangstropper fra eskadren tok del.

I Stiftsgården holdt kongen torsdag den 29. et vellykket ball for 400 deltagere og fredag formiddag var det de jeunere dansant ombord på fregatten «St. Olaf».

Samme dag holdt stortingets deputasjon sin store fest for de svenske deputerte og de utenlandske ministre m. fl. Middagen var imøtesatt med adskillig spenning — man må erindre at det var i stattholderstridens dager, under hvilken der var falt skarpe ord på begge sider av Kjølen.

Alt gikk dog av i den tilsynelatende beste stemning. I talene undgikk man, som overhodet under det hele samvær, enhver hentydning til dagens brennende politiske spørsmål.

Grosserer Baard Iversen

(1836—1920)

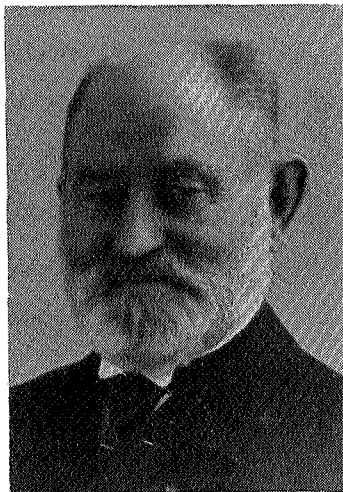
var en av Trondhjems ledende menn gjennom 50 år, og har etterlatt sig rike minner i byens utviklingshistorie. Han var utrustet med en enestående energi og gav aldri op før han hadde bragt sine mange planer og tiltak i havn.

Baard Iversen var født på Akerø (Aukra) ved Molde i 1836. Atten år gammel forlot han sitt barndomshjem og reiste i 1854 til Ålesund, hvor han fikk tjeneste som dreng. Dernede benyttet han sin fritid til selvstudium — tilegnet sig kunnskaper og avanserte til handelsbetjent, men den energiske unge mann vilde bli selvstendig og komme inn under større forhold.

I 1862 reiste Baard Iversen til Trondhjem, hvor han samme år etablerte sig som agent og handelsmann.

Ved iherdig arbeide skapte han sig ganske hurtig et kjent og solid navn, og allerede i 1878 var han visselig en holden mann, for nevnte år skjenket han orgel til Akerø kirke.

I Trondhjem blev Baard Iversen betrodd mange tillitshverv, og han begynte sin karriere som formann i direksjonen for Detaljistforeningens Sparebank. Denne bank var en ubetydelig institusjon, men det lykkedes Iversen ved kapitalutvidelse å få bankens forretninger utvidet, og efter hans initiativ blev samme i 1884 omdøpt til Trondhjems Handelsbank.

Grosserer Baard Iversen
1836—1920.

Baard Iversen fungerte i mange år med forskjellige mellomrum som formann i Trondhjems Handelsforening, og arbeidet som sådan energisk for opprettelse av ruten Trondhjem—Newcastle.

Han deltok også i det offentlige liv og var i 12 år medlem av Trondhjems formannskap. I perioden 1891—94 valgtes Iversen til stortingsrepresentant for Trondhjem og møtte på tinget i 1893.

Han var videre fra 1894 til 1900 medlem av Norges Handelsstands Felleforenings bestyrelse.

Formann i bestyrelsen for Handelsforeningens understøttelseskasse. Medlem av Norges Banks representantskap, medlem av Trondhjems Sparebanks direksjon i

20 år.

I 1895 valgtes Baard Iversen inn som medlem av arbeidsutvalget for Dovrebanen, og som formann i dette utvalg nedla han i gjennom en rekke år et særdeles opofrende arbeide for å få banen bygget. Baard Iversen var også i flere år formann i direksjonen for Trondhjem Fiskeriselskap, Trondhjems Frilager og Trondhjems Handelskammer.

Et av de siste tiltak som Baard Iversen satte sig i spissen for var å få opprettet et selskap som skulde ha til opgave å virke for Nord-Norges vel.

I 1910 blev Baard Iversen utnevnt til kommandør av St. Olavsordenen for almennyttig virke.

Firmaet B. Iversen & Co., som nu har bestått i 72 år, representerer en rekke europeiske og oversjøiske hus og driver foruten handelsvirksomhet også dampskibsekspedisjon, befraktning, og er representanter for Den Norske Amerikalasje og Fred. Olsens linjer.

I 1906 blev Baard Iversens svigersønn grosserer Trygve Jørgensen optatt som kompanjong og han har siden grunnleggerens død vært firmaets ene innehaver.

Trondhjems Forsikringsselskap.

Iblandt de mange forskjellige organer og institutter som blev grunnlagt i Trondhjem i det forrige århundre er også Trondhjems Brandforsikringsselskap.

Det første virkelige brandforsikringsselskap i Europa het «Fire office» og blev grunnlagt i London i 1680. Dette selskap dekket kun assurance på bygninger og hus.

I 1731 startedes et selskap i København med samme opgave og i 1767 blev Norges Brandkasse stiftet, som også kun tegnet forsikring på bygninger.

I 1706 gikk englenderne også i spissen med å starte selskaper som tegnet forsikring i innbo og løsøre.

De to første engelske selskaper som arbeidet i Norge i denne branche var Alliance Insurance Co. og Globus Insurance Co.

I 1838 blev det første norske brandforsikringsselskap for innbo-forsikring startet i Bergen (Gamle Bergen), så kom Christiania Brandforsikringsselskap (Storebrand) i 1847.

I Trondhjems Handelsforenings femtiårsberetning side 47 leses: «Et av foreningens medlemmer, konsul C. A. Knudtzon, hadde forelagt foreningen til uttalelse en rekke saker, som kom under behandling i et møte den 11. desember 1862.

Blandt disse spørsmål om et nytt sjøforsikringsselskap bør opprettes her på stedet.

Spørsmålet blev enstemmig besvart med nei. Et annet spørsmål gikk ut på å eske en uttalelse om Trondhjems Handelsforening bør innbyde til opprettelse av et brandforsikringsselskap. Dette besvartes med ja.

Samtidig besluttet å anmode direksjonen om å utarbeide forslag til innbydelse til aktietegning».

Innbyderkollegiet

bestod av følgende otte herrer: Hans J. Bauck, Henr. Greger, Hans Jenssen, C. A. Knudtzon, H. N. Knudtzon, M. H. Parelius, G. Roschow og Wilh. L. Schyren.

Trondhjems Brandforsikringsselskap blev stiftet 6. juni 1863 med en aktiekapital på 500,000 spesiedaler.

Til selskapets første bestyrelse blev valgt: Konsul Henr. Greger, bankrevisor Anton Getz, overrettssakfører W. Hirsch, konsul C. A. Knudtzon og konsul Anton Jenssen sen.

Gjennem 50 år beskjeftiget selskapet sig hovedsagelig med brandforsikring, men i 1914 forandret selskapet navnet til Trondhjems Forsikringselskap og utvidet omkring samme tid sin forsikringsvirksomhet til også å omfatte innbruddstyveri, forsikring av verdiforsendelser samt sjøforsikring.

Selskapets utvikling ser man av nedenfornevnte tall:

I 1864 var premieinntekten kr.	71,500.00
I 1884 «	—«— « 120,000.00
I 1904 «	—«— « 185,000.00
I 1934 «	—«— « 2,937,000.00

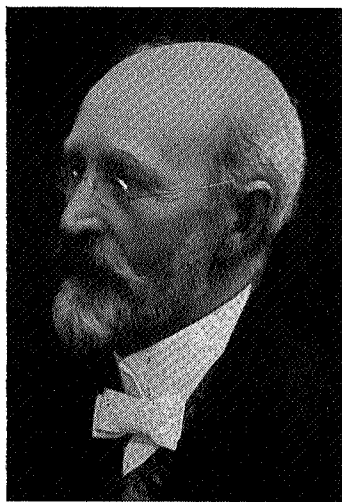
Aktiekapital kr. 2,000,000.00.

Reserver og fonds kr. 1,824,000.00.

Familien Bachke.

I overgangstiden fra seil til damp dukket det frem en del nye firmaer i Trondhjems tollprotokoller, der i forholdsvis kort tid bygget op bedrifter som erstattet den ophørte handelsfart på Spania.

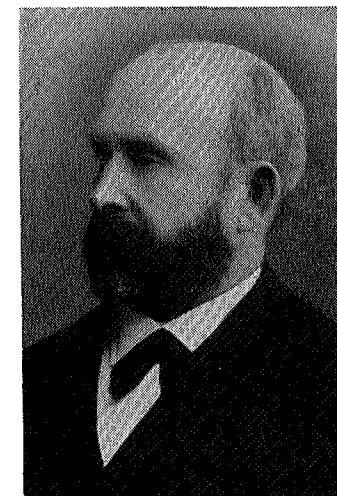
En av de skapende handelsslekter som grep inn i tidenes forhold i begynnelsen av syttiårene var familien Bachke.

Bergmester
Anton Sophus Bachke
1836—1919.

Bergskriver Halvard Bachke (1800—1852) var født på Røros, gift med Anna Sophie Ditlevsen (1804—1878). Fire av deres sønner var begavede menn, som både innen det akademiske, tekniske og commersielle liv nedla et banebrytende arbeide, der i over 70 år har hatt innflydelse på forskjellige områder innen Trondhjem og Trøndelagens næringsliv.

A. Den eldste av de 4 brødre var dr. jurist O. A. Bachke (1830—1890), justitiarius i Christiania Stiftsoverrett, rettslærd. — Studerte i England, Tyskland og Frankrike rettsvidenskap, Romerrett, prosess og strafferett samt nasjonaløkonomi m. v. Han utgav en rekke rettsvidenskapelige avhandlinger og var æresdoktor ved Kjøbenhavns universitet.

Konsul Fritz Bachke
1839—1897,
chef for firmaet Bachke
i 34 år.

B. Bergmester Anton Sophus Bachke (1836—1919), gift med Barbara Annette Karen Anker. (1841—1897). Eiet gården Ringve i Strinda.

I sekstiårene lå bergverksdriften nede i Norge og denne gren av landets næringsliv ventet på sin mann, og mannen blev Anton Sophus Bachke.

Ved energi og rike evner skapte Bachke en ny ære for norsk Bergverksdrift og hans opgave bestod i at det lyktes ham å skaffe sig store forbindelser i England som hadde behov for råmaterialer til de engelske svovelsyrefabrikker.

Efter initiativ av A. S. Bachke optok «Det Norske Kiskompani» i 1861 drift i grubene på Ytterøen og i 17 år ledet han med megen dyktighet driften av disse, som i sin tid ikke alene var Norges betydeligste bergverk, men hvis produksjon endog spillet en stor rolle på verdensmarkedet.

Ytterøens gruber var de første i Norge som begynte eksport av svovelkis og A. S. Bachke grunnla således svovelkiseksporten som efter hvert blev den viktigste gren av bergverksdriften i Norge.

I 1878 blev Bachke knyttet til Røros Kobberverk og fra 1880 til 1897 som overdirektør. Fra 1880 stod han samtidig i statens tjeneste, først som geschworner og fra 1897 av som bergmester i Tromsø bergdistrikt, senere bergmester i Nordland, fra hvilket embede han tok avskjed i 1914.

I 1904 utarbeidet han som formann i en kommisjon ny driftsplan for Kongsberg Sølvverk.

I 1887 blev A. S. Bachke utnevnt til ridder av St. Olavsordenen for fortjenstfullt virke ved bergverksdriften.

Han var også kommandør av Wasaordenen.

Brødrene

C. **Konsul Halvard Bachke og**
(1838—1875)

D. **Konsul Fritz Bachke**
(1839—1897)

grunnla i 1863 handelshuset H. & F. Bachke og i 1871 firmaet Bachke & Co. Førstnevnte firma har i 72 år drevet oversjøisk handel — import og eksport av kis, mineraler og diverse norske industriprodukter.

Bachke & Co. blev startet som spesialforretning i skibing og har gjennom tidene representert en rekke innenlandske og utenlandske rederier.

Firmaet representerer for tiden Ellermann Wilson Line Ltd., Hull, Royal Mail Lines Ltd., London, Ellermans Lines Ltd., Liverpool, Chr. Salvesen & Co., Leith, The United Fruit Company Ltd., New York, og Dampfschiffahrts Gesellschaft «Neptun», Bremen, Norddeutscher Lloyd, Bremen. Firmaet Bachke som på sitt område er det betydeligste nordenfjells, utfolder en livlig trafikk i Trondhjems havn, beskjeftiger til stadighet en masse mennesker og har alltid vært en økonomisk kilde for Trondhjems by.

I de siste 30 år har H. & F. Bachke og Bachke & Co. vært ledet av konsul A. H. Bachke og skibsreder H. L. Bachke, som er firmaenes chefer og innehavere.

I deres tid har rederiet Bachke & Co. øket sin handelsflåte i betydelig grad og disponerer for tiden følgende 8 dampere: «Gunnvor», «Eldrid», «Hilda», «Gudrid», «Enid», «Sigrid», «Inger» og «Bera», som tilsammen måler ca. 17,000 tonn.

Konsul Chr. Anker Bachke, sønn av bergmester A. S. Bachke og frue født Anker, har siden 1899 drevet engrosforretning i lær, maskiner og diverse varer.

Belgisk konsul siden 1914.

Eier Ringve gård i Strinda.

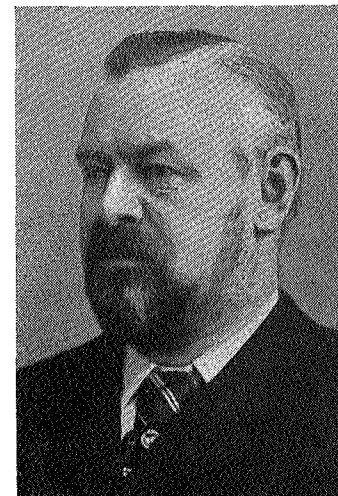
Grosserer M. Thams.

1836—1907.

Foregangsmann i eksportbranchen og en av det forrige århundres betydeligste forretningsmenn.

Den norske gren av familien Thams nedstammer fra sorenskriver Daniel P. Thams, (født 1645. Blev i 1689 utnevnt til sorenskriver i Guldalen.

Av hans efterkommere var flere generasjoner embedsmenn, således var sorenskriver Thams' sønn Peter Thams — født 1681 — lagmann i Nordland. Dennes sønn, Johan Peter Thams, født i 1721, prest i Eidsberg, og hans sønn, Jacob Tulin Thams, født 1770, foged i Hallingdal og Romerike.

Grosserer M. Thams
1836—1907.

Grosserer Marentius Thams i Trondhjem var sistnevntes sønnesønn.

I 1864 startet M. Thams en liten beskjedne fabrikk for nedlegning av laks i bokser og det var virkelig dette tiltak som skapte verdi på laksen. Før Thamses tid fikk man ikke betalt mere for laks enn for almindelige grovere fiskesorter. Det lykkedes for Thams ganske hurtig å få sin hermetiske laks anerkjent og allerede ved utstillingen i Bergen i 1865 blev hans vare prisbelønnet og likeså ved utstillingen i Stockholm i 1866. Når Thams begynte sin eksportforretning med hermetiske varer, så kom det av at man ennå i den tid savnet kommunikasjoner for eksport av fersk laks til utlandet.

I syttiårene foregikk en betydelig utskibning av kis fra Ytterøens Kobberværk og samme blev ofte avhentet av engelske dampskib, som efter initiativ av M. Thams i 1868 optok anløp av Trondhjem i sommertiden.

Med disse skib (The Queen», «Damaskus», «Norway» og Sweden») begynte Thams nevnte år å eksportere fersk laks i is til England.